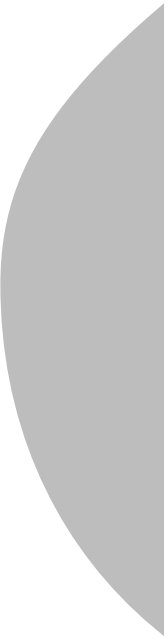


Textológia és interpretáció a régi magyar irodalomban
Tanulmányok Orlovsky Géza emlékére



TEXTOLÓGIA ÉS INTERPRETÁCIÓ

a régi magyar
irodalomban

Szerkesztette

Kiss Farkas Gábor

Pesti Brigitta

Hajdu Ildikó

közreműködésével

*Tanulmányok
Orlovszky Géza
emlékére*

ELTE BTK Magyar Irodalom-
és Kultúratudományi Intézet
Régi Magyar Irodalom Tanszék
Budapest

A kötet megjelenését
az ELTE BTK Hallgatói Önkormányzatának Tudományos Pályázata
és az ELTE Humanizmus Kelet-Közép-Európában Kutatócsoport (hece.elte.hu)
támogatta.

Köszönjük Török H. Luca szerkesztésben nyújtott segítségét.

Könyvünk a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 2.5
Magyarország Licenc (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/hu/>)
feltételei szerint szabadon másolható, idézhető, sokszorosítható.



ISBN 978-963-489-404-9



Fotó: Bodnár Kriszta



Tartalom

MEGEMLÉKEZÉSEK

MONOK ISTVÁN: <i>Orlovszky Gézára emlékezve</i>	11
HORVÁTH IVÁN: <i>Ő</i>	13
KISS FARKAS GÁBOR: <i>Emlékezés Orlovszky Gézára (1960–2017)</i>	15

TANULMÁNYOK

S. SÁRDI MARGIT: <i>Az ephesusi özvegy: Egy kispikái szüzsé forma- és funkcióváltása</i>	21
KOVÁCS ANNAMÁRIA: <i>A Königsbergi Töredék és Szalagjai kapcsolata az őrzőkódexszel</i>	47
BIBOR MÁTÉ JÁNOS: <i>A zirci Ciszterci Műemlékkönyvtár ősnymtatványgyűjteményének története</i>	54
EKLER PÉTER: <i>Adatok, megjegyzések Augustinus Moravus Olomucensis és Joachim Vadianus kapcsolatához</i>	64
SZILÁGYI EMŐKE RITA: <i>Borkultúra a 16. század eleji Magyar Királyságban</i>	74
SEBESTYÉN ÁDÁM: <i>„Pusztaságnak iszonyúsága”: Az Antikrisztus Telegdi Miklós prédikációiban</i>	82
LACZHÁZI GYULA: <i>Érzelmi hatás és szubjektivitás a kora újkori költészetben</i>	94

TARTALOM

KÖSZEGHY FERENC: <i>Cser s babérkoszorú:</i> <i>Balassi Bálint szerelmi költészetének 19. századi recepciótörténete</i>	113
VARGA LILLA: <i>Johannes Secundus hatása Balassi ciklusszerkesztésére</i>	133
LOVAS BORBÁLA: <i>Panicus terror:</i> <i>A mezőkeresztési csata korabeli forrásokban</i>	143
FÖRKÖLI GÁBOR: <i>A várnai csata mint az emlékezet helye:</i> <i>Vallás és háború Magyaritól Zrínyiig</i>	158
SZÜCS KATA ÁGNES: <i>Lipsius mint hagiográfus?</i> <i>Árpád-házi Szent Erzsébet életrajza Justus Lipsius életművében</i>	176
BENE SÁNDOR: <i>Relatív bizonyosságaink:</i> <i>Orlovsky Géza Zrínyi-kiadásának tudománytörténeti pozíciója</i>	193
NAGY LEVENTE: <i>Zrínyi, Montecuccoli és a tevenyakú tatár</i>	213
BENE ILDIKÓ MÁRIA: <i>„Egy szeretettel lángozó igaz szív...”:</i> <i>Zichy Péter és az arisztokratikus szerelmi költészet a 17. század végén</i>	227
PESTI BRIGITTA: <i>Kelet és nyugat között: A török ellenség képe</i> <i>a 18. század második felében a bécsi udvarban és magyar környezetében</i>	240
BORIÁN ELRÉD: <i>Faludi Ferenc: A' Pipáru.</i> <i>Textológia és a Faludi-kötet kompozíciója</i>	260
<i>A szerzők</i>	269

MEGEMLÉKEZÉSEK



MONOK ISTVÁN

Orlovszky Gézára emlékezve

1991-ben jelent meg az a könyv, amelyen közösen dolgoztunk (*A Bibliotheca Zriniana története és állománya*), harminc éve. Akkor már csaknem tíz éve ismertük egymást, hiszen nem a Zrínyi-könyvtár volt az, ami egymás mellé sodort minket, hanem Kovács Sándor Iván személye. Ő a KSI-iskola, jómagam pedig a szegedi Keserű-iskola tagja voltam. Talán nem pusztán öreges nosztalgia mondatja velem – hiszen a közelmúltban jelent meg *A reneszánsz reneszánsza* című kötet is, amely igazolja mondanódómat – hogy akkoriban a felsőoktatási intézmények nem egymásnak ellenérdekelt gazdasági szereplők, hanem együttműködő partnerek voltak. (Ezáltal fejlesztették a közös versenyképességüket, amelyet egymással is küzdve nem lehet kialakítani.) Ennek megfelelően alapvetően az OTDK- és a REBAKUCS-konferenciák szabta keretben dolgoztunk együtt. Aztán KSI 1983-tól már a maga részéről befejezte az utazási emlékek szövegfilológiai gondjaival való munkát, és Zrínyi felé fordult. Így egy régi történetet vettek elő a REBAKUCS körüli nagy egyéniségek. Klaniczay Tibor életét végigkísérte a Zrínyi-könyvtár anyagával való szembenézés állandó terhe. Zrínyi-monográfiája első megjelenését megelőzően (1954) csak szakirodalomból ismert egynemely kötetet. 1964-re teljesen új könyvet írt Zrínyiről, akkor már többször volt Zágrábban, ahol Zrínyi Miklós könyvtárát őrzik. Közben Tarnai Andor is bekapcsolódott a Zrínyi-kutatásokba, és csaknem valamennyi, a Horvát Nemzeti Könyvtárban lévő könyvet kézbe is vette. Céduláit az 1980-as évek elején átadta a Zrínyi-szemináriumot alapító KSI-nek. Ő pedig Orlovszky Gézára és Hausner Gáborra osztotta a Szluha Lászlóval kezdődő, Fejérpataky Lászlón át Klaniczay Tiborig húzódó időszaknak a Zrínyi-könyvtár állományával kapcsolatos kutatásai rendszerezését úgy, hogy legyen a különféle jegyzékeknek egy konkordanciája, és készítse elő a szegedi múhellyel történő együttműködést ahhoz, hogy minden egyes, valaha Zrínyi Miklós tulajdonában, kezében megfordult könyvről tudjuk megmondani, azzal kapcsolatban ki, mikor, mit írt.

Klaniczay Tibor soha nem engedte, hogy a Zrínyi-könyvtár katalógusát diákok, vagy éppen kezdő kutatók adják ki, elemezzék. Ő maga, európai látókörével, a Zrínyi-könyvállományban szereplő szerzőkre vonatkozó nemzetközi szakirodalom ismeretével akart szembenézni kedves szerzője tudományos horizontja megrajzolásának feladatával.

KSI személyesen is forgatni akart minden kötetet, amelyet a XVII. századi költő kézbe vett – néha, túlzó lelkesedéssel hősének tulajdonítva némely nem szignált jelet a kötetekben. Azt hiszem, Orlovsky Géza is ekkor tanult a legtöbbet. Láttuk és hallottuk, hogy a két különböző erudícióval bíró kutató miként beszél meg az egyes filológiai kérdéseket, milyen szabad ötletelés folyt a könyvtárban, vagy esténként. Klaniczay mindig beiktatott kulturális programot is a kutatásba. Lepoglava, Ozaly, Csáktornya, Varasd, Medvevár, vagy éppen Zágráb történeti emlékeit ekkor közösen látogattuk meg.

Miután nem egy intézményben dolgoztunk Orlovskyval, nem láttam a hétköznapi napokban mennyire tudott hasonló élményeket nyújtania a saját diákjainak. Utóbbiak TDK-szerepléséből látva azonban elmondható, sok minden hasznosult a tanár-diák viszony iskolájából, ahova járhattunk. Azt pontosan érzékeltük, hogy mennyire fontos az, hogy a szakirodalmi tétel fizikai valósággá válik, és Klaniczay mindkettőnknek ilyen volt. Tulajdonképpen és alapvetően nem más, mint biztatás. Egy vagy két „nagy ember” vezetésével módszeresen sorra venni kérdéseket, és nem nekünk kell félve gondolnunk, kimondanunk, hogy más jelentős tudóselődök bizony ugyancsak tévedhettek. És instruktoraink nem hagytak afelől sem kétséget, hogy önmagukat sem tartják tévedhetetlenek. Orlovsky Géza tapasztalt szakíróként is olyan maradt, hogy abból, amit írt, jól látható, vagy legalább érezhető: ő mindent megtett az éppen adott témával kapcsolatos tájékozódásban, de a kimondott (leírt) szó mögött mindig érezteti bizonytalanságát, ha lehet meg is mondva, véleménye milyen részletében nem biztos.

Életműve az irodalmi szövegkiadás, a forráskiadás mellett a kiadás elméletére irányult. Ugyanakkor az oktatást elsődlegesen szolgáló korpuszok – mind szöveggyűjtemények, mind korszakösszefoglalók, műfaj történetek – megírására is sok időt szánt. Lendületesnek azonban én mindig akkor láttam, és akkor érzem a szövegeit is annak, ha valamely mikrofilológiai problémát boncolgat, általában egy-egy olyan könyv alapján, amelynek bejegyzései a művelődéstörténet egy fejezetét is elmondhatják vele. A Zrínyi-könyvtár rekonstrukciója tehát számára is olyan iskola volt, amelytől nem tudott szabadulni. A könyvtár egy író ember szellemi horizontjának tükré, annak a szellemi erőternek a dokumentációja, amelyben az alkotó mozgott, legyen az költő, hadtudományi író, vagy éppen történész. Ezért is tért vissza két közleményben is Istvánffy Miklós könyvtárára. Kapcsolatunk utolsó eleme is az, hogy 2016-ban egy addig ismeretlen Istvánffy birtokolta könyvre hívta fel figyelmemet, köszöntve 60. születésnapomon.

Szívesen viszonzotam volna ezt a hatvanéves Orlovsky Géza köszöntésekor – erre azonban már nem kerülhetett sor.